

POSTANOWIENIE

Dnia 3 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku A. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.
o prawo do przyznania rekompensaty,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 3 września 2020 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 28 listopada 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. na rzecz A. M. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 28 listopada 2018 r., III AUa (...), oddalającego jego apelację od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 9 lutego 2018 r., zobowiązującego organ rentowy do ustalenia wysokości należnej ubezpieczonemu A. M. emerytury z uwzględnieniem rekompensaty z art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1924).

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.): (-) art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, przez

przyjęcie, że ubezpieczony posiada okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat, (-) art. 51 w związku z art. 2 pkt 2 i pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych, przez uwzględnienie pracy wykonywanej za pośrednictwem spółki M. Sp. z o.o. u armatorów zagranicznych jako pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu ustawy, podczas gdy marynarz nie jest pracownikiem.

Organ rentowy wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż jego zdaniem, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne oraz istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości.

W ocenie skarżącego, należy wyjaśnić, czy wobec treści przepisów art. 2 pkt 2 i 3 oraz art. 51 ustawy o emeryturach pomostowych, przepisy te można zastosować w rozpatrywanej sprawie i sporne okresy (w których ubezpieczony został skierowany przez pośrednika, niebędącego płatnikiem składek, do pracy u armatorów zagranicznych) należy zaliczyć do okresów pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 tej ustawy, i czy ubezpieczonego można uznać za pracownika w rozumieniu przepisów ustawy.

Zdaniem organu rentowego, Sądy obu instancji dokonały błędnej wykładni powyższych przepisów i rozszerzyły zastosowanie przepisów ustawy. Praca ubezpieczonego wykonywana była za granicą na rzecz obcego armatora, składki natomiast opłacił podmiot niezwiązany z ubezpieczonym stosunkiem pracy. W opinii organu rentowego, zaliczenie w tej sprawie okresów pracy u armatora zagranicznego nie znajduje uzasadnienia w oparciu o przytoczone wyżej przepisy.

Wobec powyższego, zdaniem Zakładu, zachodzi potrzeba wykładni przez Sąd Najwyższy zaskarżonych przepisów prawa materialnego oraz oceny statusu prawnego ubezpieczonego, w związku z pracą u zagranicznych armatorów.

Ubezpieczony, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu cytowanego przepisu uznaje się zagadnienie dotychczas niewyjaśnione i nierozwiązane w orzecznictwie, a więc cechujące się nowością, i którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W utrwalonym orzecznictwie przyjmuje się, że powołanie się na tę okoliczność wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania, dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, LEX nr 180841).

W sytuacji, gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jest potrzeba wykładni przepisów prawa, konieczne jest określenie, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn Sądu Najwyższego 2002 nr 7, s. 10). Oba te przypadki nie występują wtedy, gdy Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, brak nadto okoliczności uzasadniających zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Przedstawione przez skarżącego wątpliwości stanowiły już wielokrotnie przedmiot wypowiedzi Sądu Najwyższego, dlatego nie zachodzi potrzeba przyjęcia przedmiotowej skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o powołane przez niego przesłanki. I tak np. w wyroku z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 5/10 (LEX nr 589882) stwierdzono, że zatrudnienie marynarzy polega na wykonywaniu na statkach morskich odpłatnej pracy szczególnie podporządkowanej, co przesądza o jej

pracowniczym charakterze. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że taki charakter prawny zatrudnienia marynarzy mógłby być podważony tylko wtedy, gdyby z ustalonych okoliczności sprawy wynikało, iż sporna praca była świadczona nieodpłatnie, np. w ramach uprawiania turystyki albo przy braku pracowniczego podporządkowania (np. na własnym statku morskim lub jako podmiot świadczący usługi artystyczne lub inne). Podzielając ten pogląd Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 kwietnia 2016 r., II UK 196/15 (LEX nr 2044476), stwierdził, że marynarz zatrudniony na statku morskim (także obcej bandery) nie może wykonywać swoich obowiązków w reżimie innym niż pracowniczy. Podkreślono, że kapitan statku jest przełożonym wszystkich członków załogi i to on ustala i nadzoruje tok służby na statku (zob. przykładowo art. 94 pkt 4b Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzonej w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r., Dz.U. Nr 59, poz. 534.; pkt c załącznika do Międzynarodowej Konwencji o wymaganiach w zakresie wyszkolenia marynarzy, wydawania im świadectw oraz pełnienia wacht - Konwencji STCW, sporządzonej w Londynie dnia 7 lipca 1978 r.; Dz.U. z 1984 r. Nr 39, poz. 201; art. 53 § 1 Kodeksu morskiego). Sąd Najwyższy zwrócił przy tym uwagę, że - co charakterystyczne - w polskim ustawodawstwie była i jest wyłączona inna podstawa zatrudnienia marynarza niż umowa o pracę (zob. art. 26 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o pracy na morzu; Dz.U. z 2015 r., poz. 1569 oraz art. 26 poprzedniej ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o pracy na morskich statkach handlowych; Dz.U. z 2014 r., poz. 430). Imperatyw ten wynika nie tyle z woli polskiego ustawodawcy, ale jest uwarunkowany właśnie sposobem wykonywania pracy na statku, który odpowiada cechom charakterystycznym stosunku pracy. Z kolei w wyroku z dnia 14 maja 2014 r., II UK 465/13 (LEX nr 1475169), Sąd Najwyższy uznał, że dla oceny prawa do emerytury pomostowej nie ma przesądzającego znaczenia, że jednostek kierujących obywateli polskich do pracy za granicą nie można uznać za płatnika składek, o którym mowa w art. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych oraz za podmiot uprawniony do wystawienia zaświadczenia, o jakim mowa w art. 51 tej ustawy. Zaświadczenie takie służy do ustalenia tzw. faktów ubezpieczeniowych - okresów pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze przypadających przed dniem 1 stycznia 2009 r. i stanowi podstawę do przyjęcia, że okresy pracy w nim podane są okresami pracy w szczególnych warunkach lub w

szczególnym charakterze, przy czym dla uzyskania uprawnienia do emerytury pomostowej istotne znaczenie ma fakt wykazania (udokumentowania) pracy w warunkach szczególnych (por. też wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 30 sierpnia 2001 r., II UKN 500/00, OSNP 2003 nr 10, poz. 258; z dnia 10 października 2013 r., II UK 106/13, LEX nr 1391452). To zaświadczenie jest - wśród innych - dowodem, na podstawie którego mogą być w postępowaniu sądowym wykazane okresy pracy w szczególnych warunkach przypadające przed dniem 1 stycznia 2009 r. w sposób równoważny z zaświadczeniem, o którym stanowi art. 51 ustawy o emeryturach pomostowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 1996 r., II URN 3/95, OSNAPiUS 1996 nr 16, poz. 239; z dnia 13 stycznia 2009 r., II UK 148/08, OSNP 2010 nr 15-16, poz. 192 i z dnia 22 października 2003 r., II UK 132/03, Służba Pracownicza 1985 nr 11, s. 22). Stanowisko wynikające z powyższych orzeczeń zostało także w całości podzielone przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 marca 2017 r., II UK 10/16 (LEX nr 2271455), w którym stwierdzono, że praca na statkach żeglugi morskiej jest pracą w zatrudnieniu pracowniczym (zob. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2017 r., II UK 85/16, niepublikowany; z dnia 29 stycznia 2014 r., II UK 255/13, LEX nr 1738483 oraz E. Maniewska, Praca w szczególnych warunkach wykonywana za granicą u pracodawcy zagranicznego, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2010 nr 9, s. 34-35; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2018 r., II UK 23/17, LEX nr 2490055).

Uwzględniając powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto na mocy art. 98 § 1, 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. w związku z § 10 ust. 2 pkt 4 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265) oraz art. 108 § 1 k.p.c. - stosowanych w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.